

They are fearful of the Golem.
The Golem and his mighty swing.

Mitä kuuluu Amerikan alternatiiveille?

Harri Römpötti

New Yorkin MOCCA-festivaalin osanottajat suhtautuvat toiveikkaasti laatusarjakuvan näkyymiin. Alalla menee taiteellisesti paremmin kuin koskaan, mutta valoa on näkyvissä muutenkin.

Craig Thompsonin piirustuskättä särkee – paitsi peukaloa. Siinä ei ole tuntoa ollenkaan. Hän on signeerrannut ja piirtänyt yli kahdeksan tuntia ja pitänyt vain yhden pikaisen vessataun. Thompson oli juhannussunnuntaina New Yorkin Mokka-festivaalin lemmikki.

Thompsonin albumi Blankets julkaistiin festivaalilla. Hän nimmaroi noin 200 kappaletta ja piirsi jokaiseen vielä kuvan.

Kun festivaali oli illalla jo suljettu ja myyntipöydätkin viety pois salin toisesta päästä, Top Shelfin tiskillä riitti yhä liki 600-sivuisen Blanketsin ostajia.

Blanketsin tekeminen kesti neljä vuotta. Ensimmäisen vuoden hioin vain käsikirjoitusta. Tiesin, että halusin tehdä jotain isoa, mutta arvelin, että siitä tulisi 200–300-sivuinen. Piirtämiseen meni kolme vuotta. Tai no, teinhan minä ohessa kuvitustöitä leipäni eteen, Thompson selittää.

Ennen Blanketsia hän julkaisi albumin Good Bye, Chunky Rice, joka oli yllättävä arvostettu- ja myyntimenestys. Blankets edustaa omaelämäkerrallista sarjakuvaa. Thompson muistelee siinä nuoruuttaan.

– Kasvoini Wisconsinissa eristyneessä maatalousyhteisössä, jossa oli vain 1 660

asukasta. Siellä tiivistyi kaikki, mikä Amerikassa on pelottavaa. Asukkaat ovat rasisia fundamentalistikristittyjä metsästäjiä. Myös vanhempani olivat kiihkömielisiä kristittyjä.

– Chunky Ricen jälkeen mietin yhden kesän, mitä tekisin seuraavaksi. Sitten tajusin, että omassa kokemuksissani on tarinaa ihan tarpeeksi. Blanketsin tärkein teema on päästä sopuun uskonnollisen kasvatukseni kanssa. Se kertoo myös siitä yksinkertaisesta tunteesta, kun nukkuu ensimmäistä kertaa jonkun kainalossa.

Thompson ei ole vielä vähän alle kolmekymppisenä kertonut vanhemmilleen luopuneensa uskonnosta. Hänen mukaansa he saavat huomata sen Blan-

ketsista. Vanhemmat kuulemma seuraavat vaivihkaa hänen uraansa.

Top Shelf painoi Blanketsia poikkeukselliset 10 000 kappaletta. Niistä noin 7 000 meni jo kauppojen ennakkotilauksiin. Se ei ollut toisen kerran järjestetyn Mokka-festivaalin ainoa hitti. Top Shelf teki siellä historiansa parhaan yhden päivän myyntituloksen. Kustantamon nokkamies Brett Warnock ei voi ihan kärkeä vahingoniloaan.

– Sanoin Fantagraphicsin Gary Grothille etukäteen, että kannattaa tuoda paljon albumeja. Heidän pöytänsä oli suunnilleen tyhjä jo paljon ennen loppua. Yksi päivä on ehdottomasti liian lyhyt aika Moccalle.

Samaa mieltä oli moni muukin. Australiasta tullut Eddie Campbell pläjäsi viiden sentin paksuista setelitukkoa. From Hell -albumit ja -originaalit olivat menneet kaupaksi. Kaiken kaikkiaan Mokka tarjosi kattavan läpileikkauksen amerikkalaiseen vaihtochto- tai taidesarjakuvaan – miksi sitä haluaakin kutsua.

Alan väki vaikuttaa erittäin toiveikkaalta laatusarjakuvan näkyymiin. Thompsonia ilahduttaa etenkin se, että myös tavalliset kirjakaupat ovat alkaneet löytää sarjakuvaa. Niiden kautta se saattaa päästä vannoutuneita harrastajia laajemman yleisön tietoon.

Optimisteihin kuuluu myös Tom Devlin, joka johtaa Highwater Books -kustantamoa. Se on vielä Top Shelfia pienempi, mutta nousussa. Devlin kiinnostui kustantamisesta ollessaan aikoinaan töissä sarjakuvakaupassa.

– Halvat tietokoneet ja kopiokoneet toivat 1990-luvun alussa omakustanteiden minisarjakuvien aallon. Tilailin niitä kauppaan ja ne menivät kaupaksikin. Ensimmäinen minien jakelujärjestelmä, mutta niiden painokset olivat liian pieniä, usein vain 50 kappaletta. Ei niistä olisi enää voinut ottaa välityspalkkiota tekijän ja kaupan välillä.

Vuoden 1997 Angoulêmen festivaalille Devlin kokosi mineistä ranskankielisen antologian ja jakeli sitä ilmaiseksi. Moinen oli kuulemma eurooppalaisille outoa eikä se johtanut tuloksiin. Mutta Angoulême innosti Devlinin jatkamaan.

– Jatkoin antologioiden toimitamista. Yksi oli kunnianosoitus supersankareille. Yllättävän monet vaihtochto-aihteijat lukevat niitä. Silloin Marvel painoi kolme konkurssiongelmiensa kanssa ja väitän albumissa piloillani, että sen tuotot menevät hyväntekeväisyyteen Marvelin puolesta.

– Toivoin, että yhtiö olisi haastanut minut oikeuteen tuotemerkkinsä käytöstä. Siitä olisi tullut hyvin julkisuutta. Mutta heillä oli ilmeisesti muuta ajateltavaa silloin, Devlin nauraa.

Nyt Highwater on julkaissut tusinan verran albumeja. Niiden ulkoasu on

Craig Thompsonin Blankets oli MOCCA-festivaalin hitti.

keskimäärästä tyylikkäämpi. Isoin hitti on ollut Cave-in, Brian Ralphin pikkualbumi, joka sai paljon huomiota samaan aikaan kuin Chunky Ricekin. Sitä on myyty noin 5 000 kappaletta.

Muuten isoimmat painokset ovat olleet 3 000 tai vähemmän. Eli homma on tyyppisesti vielä nappikauppa. Devlinkin tietää leipänsä freelancer-henkimillä, graafisella suunnittelulla ja kuvituksilla. Hän myöntää myös, että kustantamo on myöhässä painolaskujen kanssa.

– Mutta tilanne paranee koko ajan. Joe Saccos journalistiset sarjakuvat ja Chris Warren Jimmy Corrigan ovat tuoneet alalle huomiota, manga on lisääntynyt koko alan kokonaismyyntiä ja tuonut takaisin lukijoiksi jopa teinityttöjä.

– Ensi vuonna Amerikassa julkaistaan ilmeisesti 800 manganimikettä. Sarjakuva-

kaupassa yritin pitää myynnissä kaikkea, mistä painos ei ollut loppu. Valikoima auttoi. Asiakkaista enemmistö oli naisia. Tosin se kauppa oli Harvardin yliopiston naapurissa, mikä auttoi myös. Sarjakuvien friikkiputiikkeihin naiset eivät varmaan viitsi mennä.

Supersankareita, mangaa tai kostyymeihin pukeutuneita hyppiöitä Moccassa ei näkynyt. Amerikkalaisten festivaalien maineeseen verrattuna ilmapiiri oli erittäin terve. Tungoksessa oli karkeasti arvioiden ainakin kolmannes naisia.

– Tekijöissäkään on nyt selvästi enemmän naisia kuin 90-luvun alussa, jolloin aloitin. Suurin osa kustantajista on yhä miehiä, mutta eivät he minun nähdäkseni syynä naisiin. Työn laatu ratkaisee. Naiset eivät ehkä itse ole aina tarpeeksi aggressiivisia pyrkimään esiin, Megan pohtii.

Highwater on julkaissut Kelsolta yhden albumin, Queen of the Black Blackin. Lisäksi hän on julkaissut sarjakuviaan eri antologioissa ja paikkaa naistaiteilijoiden ujoutta toimittamalla naistenantologioita.

Naisten niputtamisesta hän tahtois tosin mielellään eroon. Moccaan Kelso oli tehnyt nauhalla yhteen sidotun kolmen lehden nipun omia Artichoke Tales -lehtiään, jotka kertovat sepitteellisen maailman sisällissodasta. Ne olivat omakustanteiden eli minien valioita.

- Sarjakuvakenttä on koko ajan yhä jännittävämpi. Suurin ongelma on, etteivät tekijät saa sarjakuvista juuri ollenkaan rahaa. Jopa Fantagraphics joutuu tasapainoilemaan taloutensa kanssa.

Mocca pidettiin vanhan Puck-pilalehden entisessä toimitalossa. Sen pääosassa olivat kaksi isoa myyntisalia, joissa kustantamot ja tekijät esittelivät ja myivät tuotteitaan. Mukana oli jopa belgialainen Bries-kustantamo. Mutta enimmäkseen se oli Amerikan alternatiivien kokoontuminen. Heistä yksi elättelee todella suurta unelmaa.

- Niin, olen pistänyt pyörät pyörimään perustaakseni sarjakuvakoulun,

Megan Kelson Artichoke Tales on lo-fi-fantasiaa parhaasta päästä.

mutta se on tietysti pitkä prosessi. Useimmat taidekoulut eivät tajua sarjakuvasta yhtään mitään. Kuulen koko ajan tarinoita turhautuneista opiskelijoista ja opettajista. Siksi tarvitaan oma koulu. Sitä paitsi pidän opettamisesta, James Sturm selittää.

Hän onkin ollut alan ahkera opettaja, luennoinut yliopistoissakin. Realismia kouluhankkeeseen tuo, että hän on saanut taakseen erään pikku-paikkakunnan, joka toivoo koulusta piristysruisketta alueelleen.

Sturm on itse piirtänyt mainioita sarjakuvia Amerikan historia taustanaan. Viimeisin oli Drawn & Quarterlyn julkaisema Golem's Mighty Swing, joka kertoi kiertävästä juutalaisesta baseball-joukkueesta.

- Pidän taustatutkimuksen tekemisestä. Historia tarjoaa myös hedelmällisen etäisyyden, perspektiivin asioihin. Sitä kautta on hyvä tutkailla, mikä ja mitä Amerikka on. Seuraava albumini sijoittuu tosin nykyaikaan. Se kertoo kaverista, joka opiskelee ensimmäistä vuottaan taidekoulussa.

Kaiken toiveikkouden ja juhlamiehen keskeltä löytyi ainakin yksi tyytymätön. Myös Alex Robinson teki pari vuotta sitten 600-sivuisen järkäleen, mainion ihmissuhdetarinan Box Office Poison, joka on saanut niin ikään runsaasti huomiota.

- Ehkä minulla on vain huono päivä, mutta tilanne tuntuu tosi masentavalta. Tiesin jo 13-vuotiaana, että haluan tehdä sarjakuvaa. Mutta eihän tällä tienaa elantonsa millään. Boxin tekeminen vei kuusi vuotta. Vaikka se oli kohtalainen menestys, siitä ei saanut oikeastaan mitään korvausta työhön verrattuna.

- Taidesarjakuvan kaikkein suurimpia menestyksiä myydään 50 000 kappaletta. Eihän se ole mitään. En tiedä onko alalla mitään toivoa. Taiteellisesti sarjakuva on kyllä loistavaa, parempaa kuin koskaan, Robinson myöntää.

Eikä hänkään ole sentään luovuttanut. Työn alla on uusi albumi Tricked, jossa on mukana yksi Box Office Poisonin sivuhenkilöistä. Robinson toivoo voivansa pitää sen "vain" 400-sivuisena. Mutta mikä saa Robinsonin väsäämään järkälenäisen esikoisensa?

- En minä tiernyt, että siitä tulee niin iso. Tiesin tarinan pääpiirteet ja halusin, että siitä tulee rikas tutkielma elämän valinnoista ja niiden vaikutuksista. Sellainen vaatii tietysti tilaa. Mutta tein vain 20 sivun jakson kerrallaan. Jälkikäteen en itsekään tajua, miten tein 600 sivua. ■

© Tomer Hanuka

Top Shelf esittelee antologioissaan sekä vakiintuneita taitureita että nuoria puuhastelijoita.